

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

– en handbok för idrotten

HEJA SVERIGE!

HEJA

A 3

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

– en handbok för idrotten

Innehåll

Bakgrund och syfte	4
Mänskliga rättigheter – en viktig fråga för idrotten	6
Viktiga principer	7
Idrotten vill	9
Rent spel är en grundsten för idrottsrörelsen	10
Engagemanget finns	10
Idrotten kan stärka respekten för mänskliga rättigheter i arbetslivet	11
Nationella idrottsevenemang	12
Internationella idrottsevenemang	14
Inköp av varor och val av leverantörer	15
Tydliggör engagemanget	18
Idrotten kan påverka kränkningar av mänskliga rättigheter	19
Barnarbete	20
Tvångs- och slavarbete	21
Fackliga rättigheter	22
Olyckor i arbetslivet	23
Referenser	26
Webbtips	26
Bilagor:	
Gemensam överenskommelse mellan LO och den svenska idrottsrörelsen	28
ILO – International Labour Organisation	32

Bakgrund och syfte

Sommaren 2016 undertecknade representanter för Riksidrottsförbundet (RF), Sveriges Olympiska Kommitté (SOK), Sveriges Paralympiska Kommitté, Svenska Fotbollförbundet, Svenska Handbollförbundet, LO, Byggnads, Hotell- och restaurangfacket och IF Metall en gemensam överenskommelse om rent spel och schysta villkor vid idrottsevenemang. Det som fokuserades var Förenta nationernas (FN) deklaration om de mänskliga rättigheterna och man enades om att mänskliga rättigheter ska efterlevas vid internationella idrotts-evenemang och att frågorna kring mänskliga rättigheter ska lyftas inom de internationella idrottsförbunden. Utöver det enades man om att idrottsevenemang i Sverige ska inspirera till mångfald, jämställdhet och livslångt idrottande samt vara ansvarsfullt, såväl socialt som miljömässigt och ekonomiskt. Och att de varor och tjänster som köps in av idrotten ska komma från företag och organisationer som följer svenska kollektivavtal, om arbetet utförs i Sverige.

Syftet med denna handbok är att sprida kunskap om hur svensk idrott kan bidra till att främja de mänskliga rättigheterna såväl nationellt som i ett globalt perspektiv och samtidigt bidra till arbetet med Good Governance inom den internationella idrotten. I RFs internationella riktlinjer beskrivs Good Governance som arbete med demokratiska värderingar, transparens och anti-korruption.

Mänskliga rättigheter – en viktig fråga för idrotten

Den svenska idrottsrörelsen följer FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Den universella deklarationen är en minimistandard för de rättigheter som gäller alla människor. Det är regler som säger hur vi ska leva tillsammans, hur vi kan motverka diskriminering och hur vi kan främja lika rättigheter och möjligheter för alla individer. De mänskliga rättigheterna berör många delar av en människas liv och omfattar de flesta samhällsområden. Dessutom skyddar de våra grundläggande demokratiska värden. Alla har rätt att säga sin mening och få den respekterad, det vill säga oavsett etnisk bakgrund, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt.

Ett samhälle tillgängligt för alla, är en viktig del i arbetet med mänskliga rättigheter. Att som individ inte kunna delta i samhället på lika villkor på grund av otillgänglighet, är inte acceptabelt. Alla människor ska ha samma möjligheter att vara delaktiga i samhället och få sina mänskliga rättigheter fullt ut tillgodosedda. Ett exempel på mänskliga rättigheter i vardagen är just tillgänglighet och rätten till deltagande samt att visa respekt för människors olikheter.

Viktiga principer

Arbetet med de mänskliga rättigheterna måste ske på flera nivåer, allt från arbetet med mål och strategier till enskilda beslut och bemötande av individer. Här följer tre av de viktigaste principerna för mänskliga rättigheter.

Alla människor är jämlika i värde, värdighet och rättigheter

Alla människors behov är lika viktiga och resurser måste användas på ett sådant sätt att varje individ får lika möjligheter att delta i samhället. Mänsklig värdighet är centralt och ska kunna åtnjutas utan någon form av diskriminering.

Rättigheterna gäller alla människor

Mänskliga rättigheter gäller alla utan undantag. De gäller oavsett etnicitet, ursprung, kön, religion, politisk uppfattning, ställning i samhället, familjeförhållanden, funktionsvariationer eller ekonomisk status. Idrottsrörelsen verkar även för rättigheter för grupper som gäller i svensk lag. Bl a sexuell läggning och ålder.

De mänskliga rättigheterna är universella

En kränkning av en rättighet är en kränkning oavsett var i världen den sker. Varje land har ansvar att verkställa rättigheterna i sina lagar och praxis utifrån sina egna förutsättningar, men rättigheterna och friheterna ska gälla överallt.

Idrotten vill

Idrottens idéprogram *Idrotten vill*, Riksidrottsförbundet, 2009, innehåller många av de områden som är centrala avseende de mänskliga rättigheterna. I *Idrotten vill* beskrivs bland annat vikten av demokrati, jämställdhet, allas rätt att vara med, respekt för andra och en god hälsa, samt vikten av att barn- och ungdomsidrotten utgår från ett barnrättsperspektiv. Idrotten ska stå upp för sin värdegrund och den ska vara lika närvarande i vårt internationella deltagande som på hemmaplan, trots att man i vissa länder kan uppfatta det som politiska ställningstaganden.

Med idrottens värderingar byggs sammanhållning, jämställdhet och mångfald, från de lokala föreningarna till de internationella mästerskapen. Idrotten har förmågan att ge utrymme för individuella olikheter, samtidigt som den förenar människor med olika bakgrund och över alla gränser. Många barn och ungdomar är aktiva inom idrottsrörelsen och det är en viktig anledning till att idrotten engagerar sig i arbetet med mänskliga rättigheter.

Idrottsrörelsen ska leva upp till ovan nämnda principer om mänskliga rättigheter, vilket betyder att idrottsrörelsen också har ett moraliskt ansvar. I flera sammanhang har idrotten en direkt påverkan på hur mänskliga rättigheter efterlevs. Det handlar om hur idrotten utövas, men också om hur idrotten påverkar och förändrar samhället i stort. En annan viktig del är tillgängligheten – alla som vill idrotta ska ha möjlighet att göra det. Om idrotten präglas av alla människors lika värde och värdighet, fair play, kamratliga och sportsliga värderingar, så blir konsekvenserna goda inte bara för idrotten utan för hela samhället.

Rent spel är en grundsten för idrottsrörelsen

Rent spel och schysta villkor är grundstenar för idrottsrörelsen. Men det händer tyvärr ibland att respekten för dessa värden åsidosätts och utmanas när stora internationella mästerskap förläggs i länder där de mänskliga rättigheterna kränks. Eller när sportutrustning tillverkas på fabriker där facklig verksamhet är förbjuden eller där det förekommer barnarbete.

Oavsett vilket land som är värd för ett stort arrangemang får det inte ske på bekostnad av den sociala, miljömässiga och ekonomiska hållbarheten. Och oavsett i vilket land sportutrustning tillverkas får det inte ske på bekostnad av de mänskliga rättigheterna.

Förändringar är på väg och ett exempel på detta är Internationella Olympiska Kommitténs (IOK) egna reformer via Agenda 2020. Den svenska idrottsrörelsen vill dock påskynda förändringarna och visa att det är fullt möjligt att arrangera evenemang som bygger på rent spel, schysta, rättvisa och hållbara villkor, både nationellt och internationellt. Det handlar om evenemangen i sin helhet, om deltagarna, men också om villkoren för dem som arbetar för att ge service till besökarna. Det är också viktigt att visa att det är möjligt att ställa sociala krav på tillverkning av sportutrustning och därmed främja de mänskliga rättigheterna i arbetslivet.

Engagemanget finns

Den svenska idrottsrörelsen har sedan länge varit engagerad i frågor som gäller mänskliga rättigheter i det globala arbetslivet. Flera förbund har under lång tid ställt krav på hur idrottskläder och utrustning tillverkas och hur villkoren ser ut för dem som bygger sportanläggningar.

Samtidigt finns begränsningar för idrottsrörelsen när det gäller möjligheten att agera. I vissa fall är det till exempel nationella eller internationella avtal som styr var varor ska köpas in. För mindre förbund är möjligheterna att agera mer begränsade, jämfört med större förbund, men alla kan göra något – idrotten kan göra skillnad!

Idrotten kan stärka respekten för mänskliga rättigheter i arbetslivet

Idrotten kan göra mycket för att stärka respekten för mänskliga rättigheter i arbetslivet, bland annat vid arrangemang av nationella idrotts- evenemang, vid besök av internationella idrottsevenemang, vid inköp av varor och val av leverantörer samt genom att alltid tydliggöra det egna engagemanget för de mänskliga rättigheterna.

Nationella idrottsevenemang

Vanligen är det en organisationskommitté som arbetar med att arrangera ett idrottsevenemang. Tillsatta projektgrupper existerar ofta under en kortare tid fram till att evenemanget genomförs. Ett grundläggande socialt krav är att säkra rutiner för korrekta anställningsformer och en bra arbetsmiljö för alla inblandade, inklusive underentreprenörer, ideellt arbetande och tävlande.

Rekommendationer

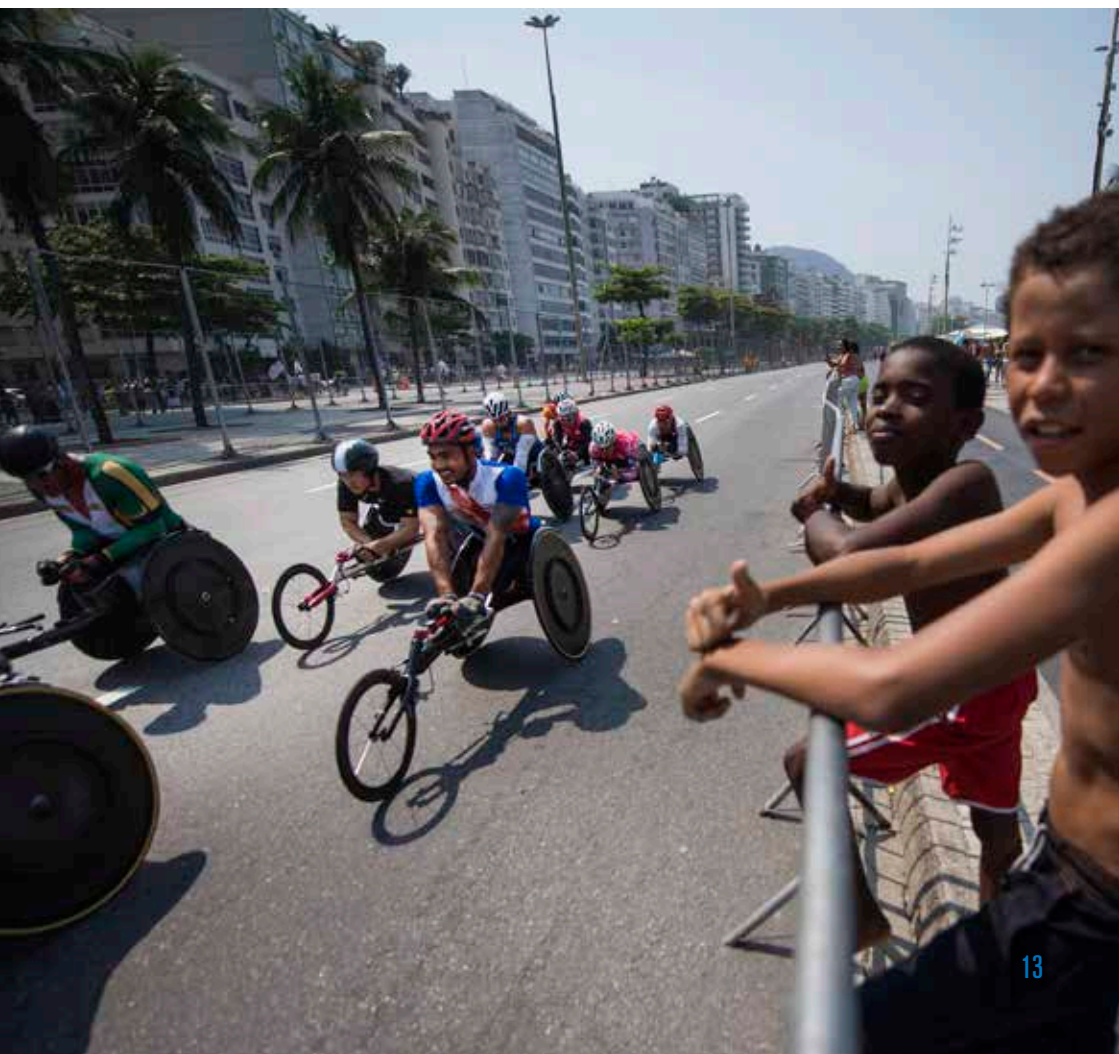
- Ställ krav på kollektivavtal för anställda i alla led, det vill säga även underentreprenörer och leverantörer av varor och tjänster.
- Behandla anställda och ideellt arbetande lika.
- Följa arbetsmiljölagens regler.
- Skapa system för medarbetarinflytande.
- Ställ tydliga krav på entreprenörföretag, bland annat när det gäller socialt ansvarstagande (huvudentreprenören ska ta socialt ansvar för underentreprenörer).
- Använda Fairtrade-produkter.
- Signera FN:s Global Compact (det kan undertecknas av både företag och organisationer).

Socialt ansvarstagande baserar sig på idén att alla har ett ansvar att skapa ett välfungerande samhälle.

Global Compact är FN:s internationella principer kring mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga frågor, miljö och korruption.

Lästips!

Läs mer om att arrangera hållbara idrottsevenemang i *Hållbara aspekter – att inspireras av, Riksidrottsförbundet, 2017*. Ett arbetsmaterial som ger arrangören en vägledning och ett kunskapsstöd i arbetet med hållbara idrottsevenemang utifrån ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv.

Internationella idrottsevenemang

Vid internationella idrottsevenemang kan den svenska idrottsrörelsen bidra genom att ställa krav på att de mänskliga rättigheterna efterlevs. Det handlar bland annat om att ställa frågor så fort det finns tecken på kränkningar av de mänskliga rättigheterna, som till exempelvis att anställda funktionärer exploateras eller diskrimineras. En enskild svensk idrottsutövare kan först ta upp frågan med de svenska idrottsledarna, för att sedan tillsammans med dem diskutera hur den ska lyftas.

Ibland deltar företrädare för den svenska idrottsrörelsen i en övergripande projektgrupp vid internationella evenemang. Viktiga frågor då är hur sportanläggningar och infrastruktur byggs och i vilken social och politisk miljö som evenemangen kommer att genomföras.

En annan central fråga är villkoren för dem som arbetar med service kring evenemangen. Det kan också vara aktuellt att ställa sociala krav på dem som sponsrar evenemangen, även dessa bör vara aktörer som tar ett socialt ansvar.

I vissa fall är det möjligt att påverka utformningen av internationella sportevenemang lång tid i förväg. Det handlar bland annat om villkoren när anläggningarna byggs och i samband med att evenemangen arrangeras, samt kraven på arbetsvillkor. Påverkansarbetet börjar redan i det interna policyarbetet inom de internationella idrottsförbunden.

Rekommendationer

- Idrottsledare har en särskild roll att främja mänskliga rättigheter vid internationella idrottsevenemang. Utövare, anställda och ideellt arbetande ska få stöd från den egna organisationens ledning om de misstänker att det sker kränkningar av mänskliga rättigheter vid evenemanget.
- Verka för att arrangörskapet av ett evenemang inte ger diktaturer legitimitet.

Inköp av varor och val av leverantörer

Idrotten köper kontinuerligt in stora mängder idrottskläder, utrustning, materiel och tjänster. I samband med stora evenemang är inköpen ofta särskilt omfattande. Genom att ställa sociala och hållbara krav i samband med inköp, har idrotten möjlighet att påverka villkoren i det globala arbetslivet. Ju större inköp det handlar om, desto större inverkan får de sociala kraven.

När idrottsrörelsen beställer varor som är tillverkade i Sverige eller använder svenska leverantörer går det att ställa krav på att företagen följer svenska kollektivavtal. Särskilt viktigt är det att ställa sociala krav när långsiktiga avtal skrivs, ibland kopplade till sponsring med ett specifikt företag. Ett sätt för idrottsrörelsen att kontrollera detta är att gå igenom företagets sociala policy och ställa frågor om det finns något system för att följa upp olika riktlinjer.

När idrottsrörelsen beställer varor som är tillverkade utanför Sverige går det att kräva garantier för att de mänskliga rättigheterna i arbetslivet efterlevs. Det kan ske genom sociala certifieringar, som exempelvis Fairtrade. Om tillverkaren är ett multinationellt företag kan det finnas ett globalt ramavtal mellan företaget och internationella fackliga organisationer. Ett annat tecken på att företaget tar ett socialt ansvar är att det är anslutet till FN:s initiativ Global Compact och att det ställer upp på OECD:s riktlinjer för multinationella företag.

OECD – Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling

När europeiska och internationella idrottsförbund gör inköp av bland annat sportutrustning så är det ibland kopplat till internationella sponsoravtal, vilket utgör ett hinder för det enskilda svenska förbundets möjlighet att kunna påverka. I dessa fall behöver frågan om mänskliga rättigheter lyftas på en internationell nivå. Genom att agera tillsammans med andra nationella förbund, ges större möjlighet att påverka.

Mänskliga rättigheter i arbetslivet

Flera av RF:s medlemsförbund är engagerade i frågan om att stärka respekten för mänskliga rättigheter i arbetslivet, bland annat Svenska Skolidrottsförbundet som arbetar medvetet med att köpa in Fairtrade produkter. De anser att detta är särskilt viktigt eftersom de specifikt riktar sig till barn och ungdomar. Skolidrottsförbundets arbete med mänskliga rättigheter har stärkts ytterligare den senaste tiden, bland annat har arbetet med normer och strukturer utvecklats genom att anställda och styrelseledamöter genomgår diplomering i normkreativitet för att bli mer inkluderande.

Rekommendationer

- Ställ sociala krav vid inköp av sportmaterial, utrustning och tjänster för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna. När det handlar om svenska företag går det att ställa krav på kollektivavtal.
- Gör medvetna val när det gäller bokning av hotell, restauranger och annat i samband med idrottsevenemang. Det är ett sätt att bidra till att de mänskliga rättigheterna efterlevs!
- Ställ krav på sociala kontroller om produkterna är tillverkade i andra delar av världen, så att det inte förekommit barnarbete, kränkningar av fackliga rättigheter eller andra brott av mänskliga rättigheter i samband med tillverkningen.
- Ställ frågor om eventuella underleverantörer. Ofta är arbetsvillkoren sämst längst ut i leverantörsleden. Likaså är det viktigt att vara uppmärksam på om företagen använder sig av bemanningsanställda eller olika former av tidsbegränsade anställningar. Ju otryggare anställningsvillkoren är, desto sämre är villkoren i stort.
- Om det på grund av sponsoravtal eller dylikt inte går att påverka varifrån produkterna ska köpas, ställ ändå frågor om de sociala och arbetsrättsliga villkoren i produktionen.

Frågor som underlag vid inköp

Vid inköp av idrottskläder och utrustning som tillverkats i andra länder gäller det först och främst att ta reda på vilken kunskap försäljaren har om hur varorna producerats, sedan om försäljaren har kunskap om hur tillverkningen har gått till.

Vilka frågor som bör ställas beror samtidigt på vilket inköp som ska göras. Om det handlar om ett större inköp, som till exempel utrustning till ett helt förbund, är det möjligt att ställa frågor högt upp i hierarkin i det säljande företaget. Då kan även frågor som handlar om social uppföljning och underleverantörer ställas. Om det handlar om mindre inköp av lokala försäljare kan inte frågorna vara lika avancerade, helt enkelt därför att försäljaren ofta inte har tillräcklig kunskap för att kunna besvara dem. I sådana fall kan det vara viktigare att fråga om företaget har uppförandekoder som följs upp eller om företaget har undertecknat globala ramavtal.

Nedanstående frågor kan fungera som underlag vid inköp generellt. De ger en vägledning om vilka frågor som det borde vara viktigt att få svar på och det är en fördel om bedömningen, om varan ska köpas in eller inte, grundar sig på svaren på frågorna. Det handlar om en helhetsbedömning, men också om en riskbedömning (riskerna för kränkningar av mänskliga rättigheter varierar från land till land) och om omfattningen av inköpen.

Förslag på frågor

- Har ni kunskap om var varan har tillverkats?
- Finns alla led i produktionen kartlagda, inklusive underleverantörer?
- Om kunskapen inte finns, har ni försökt att få fram den? Hur?
- Finns kunskap om de sociala villkoren i produktionen, det vill säga kollektivavtal, globala ramavtal, certifieringar, uppförandekoder som följs upp och så vidare?

Tydliggör engagemanget

Det kanske mest väsentliga är att visa att idrottsrörelsen engagerar sig i frågor som handlar om mänskliga rättigheter. Idrotten kan påverka de mänskliga rättigheterna genom riktlinjer för inköp och agerande vid nationella och internationella evenemang, men viktigast av allt är att **visa att försvaret av de mänskliga rättigheterna tillhör idrottsrörelsens grundvärderingar**.

Rekommendationer

- RF och de större förbunden har ett särskilt ansvar att se till att det bedrivs ett kontinuerligt arbete för att stärka de mänskliga rättigheterna i arbetslivet. Detta sker genom att kontinuerligt ställa frågor inom nämnda områden. Men även mindre förbund och föreningar kan bidra genom att ställa rätt frågor.
- Idrott för ungdomar upp till 18 år ska bedrivas ur ett barnrättsperspektiv och följa FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Det står i *Idrotten vill*. Det är särskilt angeläget att lyfta frågan om barns rättigheter och mänskliga rättigheter i idrottens ungdomsverksamhet så att de idrottsaktiva redan på ett tidigt stadium upplever att idrottsrörelsen är engagerad i frågorna.
- Alla förbund kan ta upp dessa frågor i sina styrelser. Om frågan om mänskliga rättigheter inom idrotten ska tas på allvar, så är det avgörande att visa att frågorna har legitimitet och att de ansvariga företrädarna helhjärtat ställer upp på arbetet.

Idrotten kan påverka kränkningar av mänskliga rättigheter

Idrotten kan påverka kränkningar av mänskliga rättigheter, som till exempel barnarbete, tvångs- och slavarbete, avsaknad av fackliga rättigheter, samt arbetsolyckor.

Barnarbete

Omkring 150 miljoner barn i världen arbetar. Särskilt många barn arbetar inom fiskeri- och gruvnäringen, tegelindustrin, väverier och restaurangbranschen samt med jord- och skogsbruk och hushållsarbete. Barnarbete förekommer också vid tillverkning av till exempel bollar, kläder och skor.

Barn som arbetar förhindras att gå i skolan och på sikt undergräver barnarbetet därför deras framtid. Många barnarbetare blir över huvud taget aldrig vuxna utan dör av olyckor och skadlig arbetsmiljö. Enligt FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor, Internationella arbetsorganisationen (ILO), är de yngsta barnarbetarna endast 5–6 år gamla.

Barnarbete existerar i hela världen, men det är vanligare i fattiga länder. Indien är det land i världen som har allra flest barnarbetare. Länder med högst andelar barnarbete är Burma, Nordkorea, Somalia, Sudan, Kongo-Kinshasa, Zimbabwe, Afghanistan, Burundi och Pakistan.

Svenska Fotbollförbundet kräver garantier från leverantörer att fotbollar inte ska vara tillverkade av barn. Deras leverantör av fotbollar följer ILO:s rekommendationer.

Svenska Frisbeesportförbundet ställer krav vid uppköp av kläder och utrustning. När förbundet har köpt landslagsställ har man krävt garantier om att tillverkningen skett under goda sociala villkor och utan barnarbete.

Rekommendationer

- Ställ frågor om hur idrottskläder och sportutrustning tillverkas. Ofta sker produktionen i länder där det är vanligt med barnarbete och där fackligt aktiva utsetts för repression.

Tvångs- och slavarbete

I världen existerar fortfarande omfattande tvångs- och slavarbete. Enligt FN finns mellan 27 och 30 miljoner människor som befinner sig i slaveri. Allra flest finns i Indien (18,4 miljoner) och i Kina (3,4 miljoner). I förhållande till befolkningens storlek är slaveriet vanligast i Nordkorea. I alla världens länder är slaveri olagligt.

Därutöver finns drygt 12 miljoner människor som är utsatta för tvångsarbete som inte faller under kategorin för slaveri. ILO uppskattar vidare att 2,4 miljoner människor är utsatta för trafficking/människohandel.

Rekommendationer

- Ställ krav på att tvångs- och slavarbete inte förekommer i samband med idrottsevenemang, varken vid byggandet av idrottsarenor eller i samband med servicetjänster som val av hotell och restauranger.
- Ställ krav på att tvångs- och slavarbete inte förekommer vid tillverkning av idrottskläder och sportutrustning.
- Ställ frågor!

Fackliga rättigheter

Det är en mänsklig rättighet för arbetstagare att sluta sig samman i fackliga organisationer. Det är också en mänsklig rättighet att få sluta kollektivavtal.

Över hela världen kränks dessa fackliga rättigheter, i vissa länder är kränkningarna särskilt grova. Det handlar om när fackligt aktiva mördas, förföljs, avskedas eller när fria fackliga organisationer förbjuds.

I Sverige är fackliga organisationer som LO, TCO och SACO medlemmar i IFS (en global facklig organisation för centralorganisationer) och därmed starkt involverade i det globala arbetet för att stärka de fackliga rättigheterna. LO, TCO och SACO driver också tillsammans biståndsorganisationen Union to Union som stödjer uppbyggnaden av fackliga organisationer i fattiga länder.

Rekommendationer

- Ställ frågor! Det är viktigt att de fackliga rättigheterna efterlevs när idrottskläder och sportutrustning tillverkas, när idrottsarenor byggs och i den service som ges kring evenemangen, som till exempel av hotell, restauranger och transportföretag.

Olyckor i arbetslivet

Stora idrottsarenor kräver avancerade byggprojekt. Inför stora evenemang byggs det vanligen upp nya arenor. Inte sällan är byggnadsarbetarna och andra som arbetar med projekten extremt utsatta.

Ett uppmärksammat exempel är arenabyggen i Qatar inför fotbolls-VM 2022. Nästan alla byggnadsarbetare i Qatar är migrantarbetare från andra länder i Asien. Migrantarbetarna i landet har inte rätt att bilda fackföreningar och de har en svag rättslig ställning. Hittills har 1 200 arbetare dött i arbetsplatsolyckor när de varit med och byggt VM-arenor och andra delar av infrastrukturer som behövs inför evenemanget. Migrantarbetarna tvingas att lämna sitt pass när de anländer till landet och får inte tillbaka det förrän arbetsgivaren tillåter det.

FIFA (Internationella Fotbollsförbundet) och Svenska Fotbollförbundet har engagerat sig i arbetsvillkoren i Qatar och arbetar för en förbättring genom att kräva ett bättre arbetarskydd.

Rekommendationer

- Ställ frågor! Det är viktigt att idrottsarenor byggs under drägliga och lagliga villkor – att arbetsförhållandena för dem som arbetar är acceptabla.

Schyst resande ger tips om hållbart resande

Nätverket Schyst resande arbetar för ett hållbart resande och för en hållbar turism. Det sker genom utbildningar, rapporter och granskningar av resebranschen. Många av de insikter och värderingar som Schyst resande lyfter fram har relevans för idrottsrörelsens resor till olika arrangemang. Schyst resande verkar för att resandet ska ha goda effekter på miljön och att arbetsvillkoren inom resande och turism ska vara acceptabla. Nätverket motverkar också droger, kriminalitet och prostitution inom resandet och turismen.

Bakom Schyst resande står Fair Action, Hotell- och restaurangfacket, IOGT-NTO-rörelsen, Union to Union, Svenska kyrkan, Svenska Kyrkans Unga och Unionen.

För mer information: www.schystresande.se

Referenser

Statistik och uppgifter i denna handbok har hämtats från International Labour Organisation (ILO), www.ilo.org, under 2017.

Övriga källor

Riksidrottsförbundet (2009), *Idrotten Vill*. Idrottsrörelsens idéprogram. Antagen av RF-stämman 2009, Stockholm.

Riksidrottsförbundet (2017). *Hållbara aspekter – att inspireras av*. Ett kunskapsstöd i arbetet med hållbara idrottsevenemang.

Webbtips till dig som vill veta mer om mänskliga rättigheter

Fairtrade, www.fairtrade.se

FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, www.regeringen.se

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, www.regeringen.se

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, www.regeringen.se

Global Compact, www.unglobalcompact.org

ILO, www.ilo.org

IOK Agenda 2020, www.sok.se

LO, www.lo.se

Nätverket Schyst resande, www.schystresande.se

OECD:s riktlinjer för multinationella företag, www.regeringen.se

Riksidrottsförbundet, www.rf.se

Tag gärna kontakt med RF eller LO om du har frågor kring innehållet i denna handbok.

Stockholm den 21 april 2016

Gemensam överenskommelse mellan LO och den svenska idrottsrörelsen

Rent spel och schyssta villkor är grundstenar som idrotts- och fackföreningsrörelsen vilar på. Men gång på gång har vi sett hur respekten för dessa värden åsidosätts och utmanas när stora internationella mästerskap förläggs i länder där de mänskliga rättigheterna kränks. Oavsett vilket land som är värd för de stora arrangemangen får det aldrig ske på bekostnad av den sociala, miljömässiga, ekonomiska och etiska hållbarheten.

Den internationella idrottsrörelsen kan bättre än så här och förändringar är på väg med IOK:s egna reformer via Agenda 2020 som exempel. Men det räcker inte och vi vill påskynda förändringarna och visa att det är fullt möjligt att arrangera mästerskap med rent spel och schyssta villkor, både nationellt och internationellt. Vi i Sverige är beredda att ta ett gemensamt ansvar för detta och därför startar idrotts- och fackföreningsrörelsen ett arbete med att ta fram vägledande principer för hur de mänskliga rättigheterna ska respekteras i samband med idrott och mästerskap.

Idrottsrörelsen är på många sätt en förebild och dess verksamhet är en viktig del av det demokratiska samhället. Med idrottens värderingar som grund byggs sammanhållning, jämställdhet och mångfald upp från den lokala föreningen till det internationella mästerskapet. Idrotten har förmågan att ge utrymme för individuella olikheter, förutsättningar och prestationer samtidigt som den förenar människor över alla gränser.

Men idrotten bidrar också på flera andra sätt till samhällsutvecklingen. Ur ett ekonomiskt perspektiv finns det individuella, organisatoriska och samhällliga vinster, men ekonomi kan inte vara överordnad de sociala frågorna, därför anser vi att idrott, arrangemang och mästerskap måste utövas med mänskliga rättigheter som ledstjärna. Det är helt nödvändigt att stora idrottsevenemang genomförs med respekt för mänskliga rättigheter om de uthålligt ska behålla sin attraktivitet och sitt värde.

Likt idrotten hämtar fackföreningen också sin kraft och legitimitet i människors vardag. Våra uppgifter och mål skapar engagemang, rörelse och gemenskap. Visionen är att den enskilda individen ska ha möjlighet att uppnå sina drömmars mål och för att nå dit vet vi att det krävs ett starkt kollektiv som solidariskt håller ihop, som i vilken annan lagsport som helst.

Fackföreningsrörelsens och idrottens uppgifter och roller är olika, men vi förenas ändå i de gemensamma värderingar som bär våra rörelser framåt. Övertygelsen om en gränslös respekt och alla människors lika värde går som en ledstjärna genom det arbete vi dagligen bedriver, tillsammans och i våra olika verksamheter.

Vi vet att idrotten och fackföreningen bidrar till en mer öppen, inkluderande och demokratisk värld genom att bygga broar och skapa mötesplatser mellan människor, företag, organisationer och länder. Det är också ett av syftena med idrottens internationella mästerskap och arrangemang och fackföreningens internationella arbete med att förbättra arbets- och levnadsvillkoren för världens arbetstagare.

Vårt engagemang handlar om att slå vakt om och utveckla den modell som skapat framgång för våra organisationer och det svenska samhället i stort. Vår modell bygger på samförstånd, samarbete och samverkan, mellan individer, organisationer, samarbetspartners och företag.

Men det handlar också om alla de som aktivt deltar och är engagerade inom våra verksamheter. Att få möjlighet att företräda sin organisation och sitt land handlar inte bara om att vinna, det handlar lika

mycket om att vara bärare av idén om respekt för alla människors lika värde, där olikheter ses som styrkor och en sund konkurrens sker genom rättvisa villkor. Sund konkurrens, goda villkor och rent spel är grundpelare som borde vara vägledande inom idrotten, näringslivet och arbetslivet, i Sverige och i övriga världen.

Nu när idrotts- och fackföreningsrörelsen är överens om att dessa värderingar och principer ska gälla vill vi också bjuda in våra förbund, företag och samarbetspartners och som alla på olika sätt är involverade i idrottsarrangemang och mästerskap i vårt fortsatta arbete med att göra idrotten till en förebild för långsiktigt hållbara arrangemang som bygger på schysta villkor och respekt för mänskliga rättigheter.

Idrottsrörelsen och fackföreningarna är eniga om att följande värderingar och principer ska vara vägledande inom svensk idrott

- Att uppbyggnad och genomförande av arrangemang och mästerskap i Sverige görs på ett sätt som är långsiktigt hållbart ur ett socialt, ekonomiskt, etiskt, klimat och miljömässigt hållbart perspektiv
- Att internationellt beslutade riktlinjer såsom FNs principer för företag och mänskliga rättigheter generellt och i arbetslivet, OECDs riktlinjer för multinationella företag och ILOs åtta kärnkonventioner ska respekteras och vara vägledande för alla som är engagerade i förberedelser och genomförande av mästerskap och idrottsarrangemang i Sverige
- Att alla företag och leverantörer av varor och tjänster ska följa svenska kollektivavtal när arbete utförs i Sverige och att företag som producerar anläggningar, utrustning, kläder och tillhandahar tjänster ska följa ovanstående principer i sin verksamhet och i samband med det verka för att globala ramavtal tecknas mellan multinationella företag och globala fackliga organisationer i syfte att säkra bra villkor för arbetstagare genom hela produktionskedjan
- Att vi inom idrottsrörelsen och fackföreningsrörelsen gemensamt verkar för att våra internationella organisationer, specialförbund och samarbetspartners antar och implementerar de internationellt beslutade riktlinjerna om mänskliga rättigheter i sina stadgar,

policys och regelverk, samt ställer krav på att arrangörsländer och samarbetspartners/leverantörer följer dem

- Att vi genom dessa värderingar fortsätter arbeta tillsammans för att utveckla policys och öka kunskapen om mänskliga rättigheter i arbetslivet. Detta gör vi genom att möta lagledare och aktiva i förberedelser inför internationella mästerskap delta i specialförbundens och idrottsföreningarnas verksamhet som föreläsare, kursledare och cirkelledare, arrangera workshops och bistå med kunskap på seminarier och utbildningar inom olika nivåer. Producera informations- och utbildningsmaterial om de internationellt beslutade principerna kring mänskliga rättigheter och hur man som aktiv inom idrotten kan öka sin kunskap och medvetenhet i dessa frågor

Svenska Fotbollförbundet

Svenska Handbollförbundet

Riksidrottsförbundet

Svenska Parasportförbundet

Sveriges Olympiska Kommité

Hotell och restaurangfacket

Byggnads

IF Metall

Landsorganisationen i Sverige

ILO – International Labour Organisation

ILO är unikt bland FN-organ eftersom arbetsmarknadens parter i förhandlingar och diskussioner har en lika viktig roll som regeringarna.

Totalt finns 189 ILO-konventioner (2016) om allt ifrån förebyggande av industriolyckor till regler för deltidsarbete och arbetsmiljöregler i jordbruket. Totalt är ett 70-tal av ILO:s konventioner fortfarande i bruk och tillämpbara i praktiken. De diskuteras i globala sammanhang, ratificeras av stater och ligger till grund för såväl EU-regler som svensk lagstiftning.

En särställning bland konventionerna har de åtta så kallade *kärnkonventionerna* eftersom de handlar om mänskliga rättigheter. Kärnkonventionerna gäller alla människor i alla länder oavsett om deras regeringar ratificerat dem eller inte. De utgör på så sätt en minimistandard för arbetsvillkor världen över. Men det är givetvis ändå viktigt att så många länder som möjligt också ratificerar kärnkonventionerna, så att de inte förlorar sin särställning och legitimitet.

ILO:s kärnkonventioner:

Nr 29: Förbud mot tvångs- och straffarbete

Nr 87: Föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten

Nr 98: Rätten att organisera sig och förhandla kollektivt

Nr 100: Lika lön för lika arbete, oavsett kön

Nr 105: Avskaffande av tvångsarbete

Nr 111: Diskriminering vid anställning och yrkesutövning

Nr 138: Minimiålder för arbete

Nr 182: Mot de värsta formerna av barnarbete

Riksidrottsförbundet

Idrottens Hus, Box 11016, 100 61 Stockholm | Tel: 08-699 60 00

E-post: riksidrottsforbundet@rf.se | Hemsida: www.rf.se